

Tijdschrift voor Geneeskunde

TWEEWEEKLIJKS TIJDSCHRIFT - GESTICHT DOOR DE NEDERLANDSTALIGE MEDISCHE FACULTEITEN IN BELGIË EN HUN ALUMNIVERENIGINGEN

— UW BREDE KIJK OP GEZONDHEIDSZORG —

Dit artikel werd nog niet gecontroleerd op spellings- en grammaticale fouten.

De impact van de Covid-19 epidemie op het aandeel diagnoses van metastatische ziekte van de meest frequente kankers

Sacha Mignon 1, Christel Vervoort 2, Sven Van de Velde 3, Marc Simoens 4, Amin Makar 5, Anneke Lefebure 6, Dirk Schrijvers 1

- 1. Departement Medische Oncologie, Ziekenhuisnetwerk Antwerpen**
- 2. Departement gezondheidsondersteuning, Ziekenhuisnetwerk Antwerpen**
- 3. Departement Urologie, Ziekenhuisnetwerk Antwerpen**
- 4. Departement Gastroenterologie, Ziekenhuisnetwerk Antwerpen**
- 5. Borstkliniek, Ziekenhuisnetwerk Antwerpen**
- 6. Departement Pneumologie, Ziekenhuisnetwerk Antwerpen**

CV, SVdV, MS, AM, AL en DS droegen bij aan de prospectieve verzameling van de gegevens.

SM en DS analyseerden de gegevens en brachten het manuscript tot stand.

Belangenconflicten: de auteurs zijn allen tewerkgesteld binnen het Ziekenhuisnetwerk Antwerpen. Er zijn geen belangenconflicten.

Correspondentieadres: Dirk.schrijvers@zna.be

Tijdschrift voor Geneeskunde
Celestijnenlaan 39 bus 00.01
3001 Leuven
BE 0410.801.631

tel: 0467 01 31 90
e-mail: info@tv.g.be
website: www.tv.g.be
www.facebook.com/TvGBE

In een oogopslag

Het uitstellen van de niet-urgente gezondheidszorg tijdens de Covid-19 epidemie had zes maanden later geen majeure impact op het aandeel diagnoses van metastatische ziekte op het totaal aantal gediagnosticeerde kankers in het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen.

Samenvatting

Inleiding

De Covid-19 epidemie had een enorme impact op het Belgische gezondheidssysteem in maart en april 2020. Alle niet-urgente procedures en onderzoeken werden uitgesteld en screeningprogramma's werden gepauzeerd. Er werd gevreesd dat dit zou leiden tot een uitstel van kankerdiagnose. In dit artikel wordt de impact van de Covid-19 epidemie onderzocht op het aandeel van diagnoses van metastatische ziekte bij de meest frequente kankers.

Methode

De data van het kankerregister van het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen voor de periode van maart tot en met augustus voor de jaren 2018, 2019 en 2020 werd retrospectief geanalyseerd. Enkel invasieve borst-, colorectal-, long- en prostaatkanker werden geïncludeerd.

Resultaten

Er is geen verband tussen het tijdstip van diagnose en de uitgebreidheid van de ziekte. Hoewel de verschillende diagnoses in verhouding in dezelfde mate voorkwamen – en er dus niet meer diagnoses van metastatische ziekte waren dan voorheen – is het totaal aantal diagnoses van invasieve ziekte voor borst-, prostaat- en longkanker vergeleken met dezelfde periode in 2019 wel gedaald. De reductie was het meest uitgesproken voor prostaatkanker met een relatieve reductie van 23%.

Conclusie

Op heden lijken de restrictiemaatregelen voor Covid-19 geen majeure impact te hebben op het aandeel diagnoses van metastatische kanker in de onderzochte tijdsperiode in Ziekenhuis Netwerk Antwerpen. Verder onderzoek moet uitwijzen of de daling van het numeriek aantal registraties zich op termijn zal vertalen in meer laattijdige diagnoses.

Introductie

De Covid-19 pandemie bereikte België in maart 2020. Op dat moment nam de incidentie van Covid-19 snel toe van 19 diagnoses per dag op 01/03/2020 tot een maximum van 2336 nieuwe diagnoses op 10/04/2020 (1).

Om optimale verzorging van symptomatische Covid-19 patiënten te verzekeren, nam de Belgische overheid preventieve maatregelen om een adequate capaciteit te verzekeren op verpleegafdelingen en op intensieve zorgen.

Vanaf 14/03/2020 werden bij ministerieel besluit alle niet-urgente consultaties, procedures en onderzoeken uitgesteld. Urgente en noodzakelijke zorg kon blijven doorgaan, zoals dialyse en chemotherapie (2). Screening programma's werden gepauzeerd gedurende maart, april en mei (3).

Om kruisbesmettingen van Covid-19 te vermijden, werden consultaties bij de huisarts aangepast: patiënten met symptomen van Covid-19 konden getest worden in triagecentra zonder eerst bij de huisarts langs te gaan. Bijkomend was er een volledige 'lockdown' waarbij het sociaal leven stilviel en alle niet-essentiële verplaatsingen verboden waren. De populatie werd ook bewust gemaakt van de risico's van de ziekte. Veel patiënten stelden een bezoek aan de huisarts uit omwille van deze maatregelen, maar ook door angst voor het virus.

Sommigen vreesden dat de diagnose van kanker hierdoor werd uitgesteld en in augustus 2020 doken in de populaire media de eerste verslagen op van kankerdiagnoses in een meer gevorderd stadium (4).

In deze studie werd onderzocht of het stadium bij diagnose van de meest voorkomende kankers tussen 01/03/2020 en 31/08/2020 verschillend was in vergelijking met dezelfde periode in 2018 en 2019 in het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen (ZNA), gebaseerd op het kankerregister van het hospitaal.

Methode

De data van het ZNA kankerregister werden retrospectief geanalyseerd. Deze data werden prospectief verzameld volgens de wettelijke verplichtingen van het Belgisch Kankerregister en gestadieerd volgens de achtste editie van de TNM classificatie van maligne tumoren. De data van 2018 en 2019 ondergingen reeds een kwaliteitscontrole door een toegewijd persoon en door het Belgisch Kankerregister. De data van 2020 werden door de artsen prospectief ingegeven in een database tijdens de multidisciplinaire oncologische consulten.

Enkel invasieve kankers werden in de analyse geïnccludeerd en enkel metastases op afstand werden beschouwd als metastatische ziekte. De bestudeerde tumortypes zijn borst-, colorectaal-, long- en prostaatkanker.

Een chi-kwadraat onafhankelijkheidstoets werd uitgevoerd om te onderzoeken of een diagnose van gemetastaseerde ziekte afhankelijk was van de bestudeerde tijdsperiode.

Er werd ook gekeken naar het aantal diagnoses in de bestudeerde periodes.

Resultaten

Van maart tot en met augustus 2018, 2019 en 2020 werden respectievelijk 471, 454 en 405 patiënten gediagnosticeerd met de bestudeerde kankers. Het aantal en de metastatische status van borstkanker, colorectale kanker, longkanker en prostaatkanker is terug te vinden in tabel 1. Er was geen verschil in de diagnose van metastatische ziekte versus gelokaliseerde ziekte tussen de drie bestudeerde periodes (tabel 1).

In 2020 waren er meer gevallen waarvan de metastatische status onbekend was in vergelijking met 2018 en 2019. Sommige van deze patiënten dienden hun stadiëringonderzoeken nog te vervolledigen op het moment dat de data verzameld werden.

In 2020 was er een reductie van het totaal aantal diagnoses van borst-, long- en prostaatkanker in vergelijking met 2019. Deze reductie was het meest uitgesproken in prostaatkanker met een relatieve reductie van 23% in vergelijking met 2019. De relatieve reductie van het aantal diagnoses van borst- en longkanker was minder uitgesproken: respectievelijk 11% en 5%.

Discussie

De Covid-19 epidemie heeft een enorme impact op het Belgische gezondheidssysteem, in het bijzonder door de restricties voor het ontvangen van niet-urgente zorg.

Meerdere wetenschappelijke, oncologische organisaties lanceerden richtlijnen omtrent de aanpak van diagnose en behandeling van kanker in deze periode. Zo publiceerde 'The European Society of Medical Oncology' een standpunt over het balanceren van de positieve gezondheidseffecten van isolatiemaatregelen in kankerpatiënten en de negatieve effecten van uitgestelde behandeling. Zij benadrukken dat een uitstel van een potentieel curatieve behandeling altijd vermeden dient te worden. Hetzelfde geldt voor screening, gezien deze onderzoeken het potentieel hebben om kanker in een vroegtijdig stadium op te sporen, wanneer curatie nog mogelijk is. Patiënten met een gevorderde oncologische ziekte, zonder symptomen suggestief voor Covid-19, zouden hun therapie moeten kunnen verderzetten, gezien therapie uitstel kan leiden tot een lagere levenskwaliteit (5).

De verzamelde gegevens tonen geen relatie tussen het aandeel van diagnoses van gemetastaseerde ziekte ten opzichte van het totaal aantal kankerdiagnoses in de geobserveerde periodes in 2018, 2019 en 2020. De anekdotische verslagen van meer uitgebreide stadiëring bij de diagnose kunnen met het ZNA kankerregister niet worden bevestigd binnen de observatieperiode van zes maanden na lockdown. De tumorgrote en de klierstatus van de

patiënten werden echter niet geïncludeerd in de analyse. In de toekomst zou er een shift kunnen optreden in deze aspecten van de TNM classificatie. Om dit te analyseren kunnen toekomstige data van het Belgisch Kankerregister gebruikt worden. Bovendien dienen de lange termijn gevolgen van de restrictiemaatregelen op de diagnose van metastatische ziekte verder opgevolgd worden.

Er was een reductie van het totaal aantal diagnoses van borst-, long- en prostaatkanker in de bestudeerde periode van 2020 in vergelijking met dezelfde periode in 2019. De reductie van het aantal prostaatkankerdiagnoses was het meest uitgesproken.

De reductie in kankerdiagnoses werd ook gerapporteerd door het Belgisch Kankerregister. In België worden elke maand 5.725 nieuwe kankerdiagnoses verwacht. Een eerste analyse van het Kankerregister toonde een initiële scherpe reductie van het aantal kankerdiagnoses in maart 2020, gevolgd door een vermindering van 44% in april 2020 in vergelijking met april 2019. Vanaf half april 2020 begon het aantal kankerdiagnoses opnieuw te stijgen. De initiële reductie kan toegeschreven worden aan meerdere factoren: patiënten die geen vroegtijdige hulp zochten, de stopzetting van screeningprogramma's en de reorganisatie van de ziekenhuisworkflow die diagnostische procedures kon vertragen (3). Gelijkaardige bevindingen werden gerapporteerd in Nederland (6).

Er wordt gevreesd dat de reductie in kankerdiagnoses zal resulteren in een stijging van het aantal diagnoses eens de epidemie voorbij is. De gezondheidseffecten van uitgestelde diagnose zullen vermoedelijk sterk correleren met de agressiviteit van het kankertype. Om deze reden zou de grotere reductie van prostaatkankerdiagnoses, over het algemeen een minder agressieve tumor, minder belangrijke gevolgen kunnen hebben dan de beperktere reductie van borst- en longkankerdiagnoses. Hier ligt een opportuniteit voor het opzetten van een grote prospectieve

studie naar de overlevingsduur van de betrokken patiënten, in vergelijking met de standaardsituatie.

Deze studie werd enkel uitgevoerd in het ZNA, een ziekenhuisnetwerk met ongeveer 2000 bedden en ongeveer 2000 nieuwe kankerdiagnoses van alle kankertypes per jaar. De data van 2020 ondergingen nog geen kwaliteitscontrole door het Belgisch Kankerregister en kunnen mogelijks nog licht wijzigen in de toekomst.

De ware impact van de restrictiemaatregelen zou geëvalueerd moeten worden gebruik makend van de volledige gegevens van het Belgisch Kankerregister, om zo de ware impact van de Covid-19 epidemie in te schatten. Zo kunnen lessen getrokken worden uit het verleden en nieuwe, adequatere maatregelen getroffen worden bij toekomstige epidemies.

Samenvattend kan men stellen dat er op heden geen belangrijke impact is van de restrictiemaatregelen omwille van Covid-19 op het aandeel diagnoses van metastatische ziekte in de gedefinieerde periode. Dit wijst erop dat in onze setting de diagnostische procedures niet zijn vertraagd door de maatregelen om de Covid-19 te bevechten.

The impact of the Covid-19 epidemic on the proportion of distant metastatic cancer diagnoses of the most frequent cancer types

Abstract

Introduction:

The Covid-19 epidemic had a tremendous impact on the Belgian health care system in March and April 2020 with non-urgent procedures and examinations being postponed and screening programs coming to a halt. This might have delayed cancer diagnosis. In this article the impact of the Covid-19 epidemic on the proportion of metastatic cancer diagnoses of the most frequent cancer types was examined.

Methods:

The data of the cancer registry of the Ziekenhuis Netwerk Antwerpen from March until August in the years 2018, 2019 and 2020 were retrospectively analysed. The studied cancer types were invasive breast cancer, colorectal cancer, lung cancer and prostate cancer.

Results:

There is no relation between the time of diagnosis and the extent of disease. The ratio of metastatic and localised disease did not differ between the studied time periods. However, there is a reduction in the number of diagnosis for breast cancer, prostate cancer and lung cancer compared with the same period in 2019. This reduction was most pronounced in prostate cancer with a relative reduction of 23%.

Conclusion:

For now, there does not seem to be a major impact of Covid-19 related restriction measures on the proportion of diagnosis of metastatic cancers in the defined registration period at Ziekenhuis Netwerk Antwerpen. Further research is necessary to evaluate if the reduced number of diagnosis will lead to an increase in belated diagnoses.

Tabel 1 diagnose van invasieve kanker in de observatieperiode van maart tot en met augustus.

Tumortype	2018	2019	2020	p-value
<i>Borst</i>	96	117	104	0.34
Niet gemetastaseerd	90	108	87	
Gemetastaseerd	5	7	10	
Onbekende metastatische status	1	2	7	
<i>Colorectal</i>	105	78	78	0.48
Niet gemetastaseerd	81	62	51	
Gemetastaseerd	20	16	19	
Onbekende metastatische status	4	0	8	
<i>Long</i>	141	126	120	0.26
Niet gemetastaseerd	62	65	49	
Gemetastaseerd	75	61	70	
Onbekende metastatische status	4	0	1	
<i>Prostaat</i>	129	133	103	0.13
Niet gemetastaseerd	114	108	84	
Gemetastaseerd	12	24	13	
Onbekende metastatische status	3	1	6	

Literatuurreferenties

1. Sciensano. Covid-19. <https://epistat.wiv-isp.be/Covid/Covid-19.html> (geraadpleegd op 11/09/2020)
2. De Block, niet dringende hulp in ziekenhuizen.
https://www.standaard.be/cnt/dmf20200313_04889048 (geraadpleegd op 11/09/2020)
3. Belgian Cancer Registry. Decrease of new cancer diagnosis during COVID-19 epidemic. https://kankerregister.org/Statistieken_publicaties (geraadpleegd op 16/09/2020)
4. VRT NWS. Oncoloog UZ Leuven waarschuwt: "Ik zie tumoren waarvan ik dacht dat ze enkel nog in geschiedenisboeken stonden".
<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/08/22/oncoloog-ik-zie-tumoren-waarvan-ik-dacht-dat-ze-in-geschiedeni/> (geraadpleegd op 17/09/2020)
5. Cortiula F, Pettke A, Baroletti M, et al. Managing COVID-19 in the oncology clinic and avoiding the distraction Effect. *Ann Oncol* 2020; 30 (5): 553-555.
6. Dinmohamed A, Visser O, Verhoeven R, et al. Fewer cancer diagnoses during the COVID-19 epidemic in the Netherlands. *Lancet Oncol* 2020; Published Online April 30, 2020. [https://doi.org/10.1016/S1470-2045\(20\)30265-5](https://doi.org/10.1016/S1470-2045(20)30265-5).